

239/04, dostupné na www.judikatura.cz). Tento závěr přitom není v rozporu s právním názorem vysloveným v uvedených dvou nálezech Ústavního soudu, dle něž s ohledem na konkrétní okolnosti případu (sp.zn. I. ÚS 573/02, sp.zn. I. ÚS 161/04) dospěl Ústavní soud k závěru, že pokud by stěžovatelé měli dānu možnost v rámci ústního slyšení reagovat na tvrzený vazební důvod, jeho existenci by snadno při ústním slyšení vyvrátili.

Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 544/03 (Ústavní soud: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 32, usnesení č. 6, Praha, ročník 2004) uvedl, že „při řízení o žádosti obviněného o propuštění z vazby ve smyslu § 72 odst. 3 TrŘ nelze paušálně odmítat požadavek osobního výsledku obviněného před tímto rozhodováním. V konkrétních případech může být takový osobní výslech před soudem vhodný a žádoucí, jestliže např. v žádosti jsou uplatňovány nové argumenty proti ponechání ve vazbě, jsou předkládány nové důkazní návrhy na podporu žádosti o propuštění apod. Při rozhodování o zamítnutí žádosti o propuštění z vazby, nebyl stěžovatel soudem vyslýchán, avšak bylo mu umožněno své argumenty obsírně vyjádřit v písemné formě a byl v té době zastoupen obhájcem. Argumenty, které tímto způsobem na podporu své žádosti uváděl, se nijak podstatně nelišily od skutečností, které byly znāmy již v době rozhodování o vzetí do vazby. Za této situace nebylo potřebné, aby soudy musely znovu slyšet obviněného.“ V rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 515/04 Ústavní soud konstatoval, že „Krajský soud nerozhodoval se zajištěním slyšení obviněného, při němž by se mohl vyjádřit ke konkrétním důvodům své vazby. Stěžovatel však dokonce ani v ústavní stížnosti neuplatnil konkrétní námitku, jejíž prokázání by, ve vztahu k existujícím konkrétním vazebním důvodům, reálně mohlo v rámci slyšení vyvrátit konkrétní důvod opodstatňující útěkovou vazbu, a proto nemůže mít Ústavní soud, z hlediska rámce vymezeného pro své rozhodování, k takovému postupu vrchního soudu výhrady.“ Ve svém rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 239/04 Ústavní soud shledal, že „nelze mít výhrady proti postupu soudu rozhodujícímu ve vztahu k existujícím konkrétním vazebním důvodům bez slyšení stěžovatele v případech, kdy konkrétní námitka, jejíž prokázání by reálně mohlo opodstatněnost vazby zvrátit, nebyla uplatněna.“ Ústavní soud v tomto rozhodnutí dospěl k závěru, „že jak z článku 5 odst. 4 Úmluvy, tak ani z výše uvedeného nálezu ve věci I. ÚS 573/02, nelze dovodit povinnost automaticky ve všech případech rozhodování o dalším trvání vazby (tj. s výjimkou prvotního rozhodování soudu o vzetí do vazby ve smyslu čl. 5 odst. 3 Úmluvy) plně respektovat záruky spravedlivého trestního procesu zakotvené v čl. 6 Úmluvy. Opačný výklad by byl ryzím formalismem, byt je nepochybné, že i v těchto případech procesní záruky nesmějí být výrazně nižší, než jsou garance, které poskytuje článek 6 odst. 1 Úmluvy.“

Ústavní soud následně svůj názor korigoval v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 45/04 (239/2005 Sb.), na nějž stěžovatel odkazuje, v němž shledal, že „podle čl. 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je nutné slyšení obviněného soudem předtím, než je rozhodováno o jeho stížnosti proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby.“ Přitom zároveň zdůraznil, že takto kategorický závěr je možno vztáhnout právě jen na řízení o stížnosti obviněného proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby a nikoliv ve stejném rozsahu na jinā vazební rozhodnutí (viz též usnesení Ústavního

soudu sp. zn. I. ÚS 596/04, dostupné na www.judikatura.cz).

Ústavní soud uvádí, že sám český trestní řād neobsahuje žádné ustanovení, které by zakotvovalo právo obviněného na osobní výslech při rozhodování soudu o žádosti obviněného o propuštění z vazby dle § 72 odst. 3, ani při rozhodování soudu o stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce, který rozhodl dle § 71 odst. 3, případně odst. 4, tak, že se obviněný ponechává ve vazbě, ani při rozhodování soudu o ponechání obviněného ve vazbě či jeho propuštění z ní dle § 71 odst. 5, případně odst. 6 uvedeného předpisu. Ústavní soud však ve své judikatuře dospěl k závěru, že tato ustanovení trestního řādu nelze vykládat izolovaně, nýbrž v kontextu práv zaručených Úmluvou, v tomto případě zejména s ohledem na její čl. 5 odst. 4. Vzhledem k tomu, a s přihlédnutím k judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, Ústavní soud shledal, že při rozhodování soudu v těchto případech patří ústní slyšení mezi základní institucionální záruky spravedlnosti řízení.

Ústavní soud nicméně ve své judikatuře zastává názor, že nutnost osobního výsledku není automaticky danā ve všech případech. Slyšení obviněného soudem předtím, než je rozhodováno o jeho stížnosti proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby je zásadně nutné vždy. V ostatních případech neexistence takového slyšení při každém rozhodování o zákonnosti zbavení osobní svobody neznamenā vždy a automaticky porušení ústavně zaručených práv a svobod dané osoby; každý případ je totiž nutno posuzovat individuálně, s ohledem na jeho konkrétní okolnosti, včetně toho, zda byla uvedena novā, pro rozhodování o vazbě relevantní skutečnost či zda byla vznesena konkrétní námitka, jejíž prokázání by reálně mohlo opodstatněnost vazby zvrátit a z nichž by vyplývala nutnost osobního slyšení stěžovatele.

V dané věci je významné, že novou a pro rozhodování o vazbě relevantní skutečností ve výše uvedeném smyslu byla právě nabídka záruky ve smyslu § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ, která vyžadovala slyšení stěžovatele. Lze se přitom domnívat, že pokud by měl stěžovatel příležitost reagovat v rámci vazebního řízení při svém slyšení na – podle přesvědčení Ústavního soudu – chybnou argumentaci vrchního soudu k nabízené záruce, mohl by popř. zvrátit nesprávný paušalizující názor vrchního soudu o nemožnosti přijetí záruky advokāta dle § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ a dosáhnout toho, že by vrchní soud nabízenou záruku jakožto opatření nahrazující vazbu přijal. Vzhledem k těmto důvodům mělo být před rozhodnutím vrchního soudu slyšení stěžovatele provedeno.

Napadeným usnesením Vrchního soudu v Olomouci, vydaným bez slyšení stěžovatele, došlo proto k porušení základních práv stěžovatele, garantovaných čl. 5 odst. 4 a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 8 odst. 2 LPS. Proto Ústavní soud ústavní stížnosti v části směřující proti v záhlaví uvedenému usnesení Vrchního soudu v Olomouci vyhověl.

48. Ústavní soud České republiky: obecné soudy mají povinnost aplikovat komunitární právo samostatně

Usnesení plēna Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2006 o návrhu skupiny poslanců Parlamentu České republiky na

zrušení článku I. bodu 12 odstavce 4 písm. b) a ustanovení čl. IV. bodu 2 zákona č. 210/1993 Sb. kterým se mění a doplňuje zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, sp. zn. Pl. ÚS 19/04 (věc „zlaté akcie“), nepublikováno.

[...] Počínaje 1. květnem 2004 je každý orgán veřejné moci povinen aplikovat komunitární právo přednostně před českým právem tehdy, pokud je český zákon v rozporu s právem komunitárním (viz věc 6/64 Costa v. ENEL [1964] ECR 585 a konstantní judikatura Evropského soudního dvora). Ústavní soud nepřehlédl, že krajský soud ve svém návrhu argumentoval tím, že dnes již zrušené předpisy jsou v první řadě v rozporu s evropským právem, a teprve v druhé řadě s českým ústavním pořádkem. Z toho ovšem plyne, že pokud snad bude nutné, podle právního názoru krajského soudu, aplikovat v jeho věci dnes již zrušené zákony, musí si otázku souladu těchto předpisů s evropským právem vyřešit sám, bez součinnosti s Ústavním soudem, eventuálně pokud to bude nutné, za podmínek daných evropským právem, i pomocí předběžné otázky k Evropskému soudnímu dvoru [...] Do posuzování těchto otázek ovšem Ústavnímu soudu zásadně nepřísluší zasahovat.

Relevantní ustanovení:

- Communication of the Commission on Certain Legal Aspects Concerning Intra-EU Investment. *Official Journal* [1997] C 220/15
- článek 43 Smlouvy o založení ES [svoboda usazování]
- článek 56 Smlouvy o založení ES [svoboda pohybu kapitálu]
- Druhá směrnice Rady č. 77/91/EHS ze dne 13. prosince 1976 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření. *Official Journal* [1977] L 26/1.

Související rozhodnutí:

- věc C-58/99, *Komise v. Itálie* [2000] ECR I - 3811;
- věc C-483/99, *Komise v. Francie (Elf-Aquitaine)* [2002] ECR I - 4781;
- věc C-503/99, *Komise v. Belgie (SNTC)* [2002] ECR I - 4809;
- věc C-98/01, *Komise v. Spojené království (BAA)* [2003] ECR I - 4641;
- věc C-463/00, *Komise v. Španělsko* [2003] ECR I - 4581;
- Nález ÚS ČR ze dne 8. března 2006, sp. zn. Pl. ÚS 50/04 (*cukerné kvóty*), zatím nepublikováno, www.judikatura.cz;
- Nález ÚS ČR ze dne 25. ledna 2006, sp. zn. II. ÚS 14/04, zatím nepublikováno, www.judikatura.cz

K věci: Od počátku devadesátých let bylo v členských státech Evropských společenství možné vysledovat dvě provázané tendence: za první, podniky v důležitých sektorech národního hospodářství byly zcela nebo zčásti privatizovány. Jednalo se o podniky, které zajišťovaly důležitý veřejný zájem či poskytovaly klíčovou

službu (dodávky elektřiny, vody, letecké společnosti, telekomunikace apod.) a byly doposud ve vlastnictví státu. Za druhé, snahou států bylo si zachovat, i při snižování kapitálové účasti v těchto podnicích a související ztrátu hlasovacích práv, kontrolu nad klíčovými rozhodnutími podniků o jejich dalším směřování.

Tak se zrodily tzv. „zlaté akcie“ (též „zvláštní akcie“, případně v terminologii českého práva „akcie se zvláštními právy“). Jednalo se o pokus přemostit dvě výše uvedené protichůdné tendence a privatizovat bez ztráty kontroly nad klíčovými rozhodnutími o budoucnosti daného podniku. Kontrola spojená s vlastnictvím zlaté akcie ze strany státu (nebo územně-samosprávného celku) typicky znamenala možnost vetovat klíčová rozhodnutí o směřování společnosti, jako např. volbu představenstva, důležité dispozice majetkem společnosti, slučování apod.

Evropská komise tento způsob polovičaté privatizace označila již ve svém Sdělení z roku 1997 (citováno výše) za překážku svobody usazování a pohybu kapitálu v rozporu s komunitárním právem. Koncem devadesátých let pak Komise zahájila právní tažení proti zlatým akciím; v sérii řízení o porušení smlouvy (článek 226 SES) žalovala vybrané členské státy pro existenci zlatých akcií ve specifických společnostech či legislativu existenci zlatých akcií umožňující.

Žaloby Komise byly úspěšné. Soudní dvůr akceptoval právní názor Komise. Rozhodl, že existence zlatých akcií je porušením svobody pohybu kapitálu. Omezení svobody pohybu je nepřímé; existence zlaté akcie má podle názoru Soudního dvora ten účinek, že odrazuje investory z jiného členského státu. Soud vychází z předpokladu, že rozhodne-li se investor vložit své prostředky do určité společnosti, chce tím též získat kontrolu nad touto společností. Pokud mu to není zásahem státu umožněno, investorovi vzniká překážka, která jej může od investice odradit.

Jako každé ze čtyř základních svobod pohybu zaručených Smlouvou, i svoboda pohybu kapitálu může být omezena. Zlaté akcie mohou dle Soudního dvora existovat jen ve výjimečných případech a při splnění dosti striktních podmínek (v podstatě je lze zredukovat na nediskriminaci na základě státní příslušnosti, existenci náležitavého veřejného zájmu, předem známá a jasná kritéria výkonu práva se zlatou akcií spojených a přiměřenost omezení svobody pohybu s ohledem na sledovaný veřejný zájem).

Do českého právního řádu byly zlaté akcie uvedeny ustanovením § 10a odst. 4 písm. b) zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby. Jednalo se o jediný druh akcií upravený mimo Obchodní zákoník, což způsobovalo určitou nejistotu ohledně jejich charakteru. Dalšími legislativními kroky (především zákon č. 210/1993 Sb.) byla přijata úprava, podle které bylo zlaté akcie možné vydávat pouze v souvislosti s privatizací. Jejich vlastníkem mohl být pouze Fond národního majetku anebo Pozemkový fond. Práva spojená se zlatou akcií byla nepřevoditelná na jiné subjekty. Existence zlatých akcií byla problematická i podle českého práva – kromě výše zmiňovaného nedořešeného vztahu k Obchodnímu zákoníku se jednalo o možný rozpor s čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky a čl. 1 a čl. 11 LPS, jinými slovy zásadou rovnosti subjektů (akcionářů).

Právě porušením ústavního principu rovnosti a nesouladem české právní úpravy s komunitárním právem

argumentoval Krajský soud v Hradci Králové, když se ve svém návrh ze dne 16. září 2004, spis. zn. 33 Cm 172/2004, obrátil na Ústavní soud s podnětem na zrušení ustanovení § 10a odst. 4 písm. b) zákona č. 92/1991 Sb. Výchozí spor před krajským soudem se týkal žaloby na neplatnost článků stanov společnosti Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s.. Společnost Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s. byla v době podání návrhu jednou z více jak 30 společností, ve kterých měl Fond národního majetku ČR akcie spojené s výkonem zvláštních práv (zlaté akcie). Napadené články stanov společnosti zaručovaly Fondu národního majetku právo veta v otázkách jako převod infrastrukturního majetku ze společnosti, pověření představenstva zvýšit základní kapitál, změně či zrušení omezené převoditelnosti akcií na jméno apod.

Návrh Krajského soudu na zrušení ustanovení zakotvující zlaté akcie se opíral o dvě stěžejní námitky: za prvé, po vstupu České republiky do Evropské unie je další trvání systému zlatých akcií neslučitelné s čl. 42 Druhé směrnice Rady č. 77/91/EHS, která zakotvuje rovnost akcionářů. Za druhé, existence zlatých akcií je také neslučitelná s ústavním pořádkem České republiky, jmenovitě ústavním principem rovnosti subjektů a rovnosti vlastnictví (čl. 11 odst. 1 LPS).

Z rozhodnutí Ústavního soudu: Ústavní soud návrh Krajského soudu v Hradci Králové, kterému byla přidělena spisová značka Pl.ÚS 49/04, odmítl pro překážku litispendence. Stejně ustanovení zákona o převodu majetku státu totiž již napadla dne 1. dubna 2004 ve svém návrhu skupina 43 poslanců. Tento návrh byl veden pod spis. zn. Pl.ÚS 19/04. Krajský soud v Hradci Králové se tak stal vedlejším účastníkem původního řízení vedeného pod spis. zn. Pl.ÚS 19/04.

Klíčová pasáž rozhodnutí Ústavního soudu konstatuje, že „Dne 30. dubna 2005 byl v částce 65 Sbírky zákonů publikován zákon č. 178/2005 Sb., o zrušení Fondu národního majetku České republiky a o působnosti Ministerstva financí při privatizaci majetku České republiky (zákon o zrušení Fondu národního majetku). Podle § 3 odst. 1 označeného zákona, dnem zrušení Fondu zanikají zvláštní práva spojená s výkonem hlasovacího práva spojeného s akciemi [...] ustanovení stanov akciových společností, která určují akcie se zvláštními právy spojenými s výkonem hlasovacího práva, pozbývají platnosti dnem zrušení Fondu. Podle § 11 zákona č. 178/2005 Sb. zákon nabyvá účinnosti dnem 1. ledna 2006, a to včetně ustanovení § 3 odst. 2, sbora citovaného.“

„V částce 65/2005 Sbírky zákonů byl rovněž publikován zákon č. 179/2005 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zrušení Fondu národního majetku České republiky. Tento zákon v části třetí, čl. III. bod 4. zrušil navrhovatelé napadené ustanovení § 10a odst. 4 písm. b) zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů. Zákonem č. 179/2005 Sb., část sedmnáctá, čl. XVII. byl v článku IV. zákona č. 210/1993 Sb. zrušen bod 2. Obě derogční ustanovení nabyta účinnosti, podle části třicáté čtvrté čl. XXXVI. citovaného zákona, dne 1. ledna 2006.“

Zjištění, že všechna napadená ustanovení již pozbyla platnosti vedla Ústavní soud k závěru, že „Podle § 67

odst. 1 zákona o Ústavním soudu, jestliže zákon nebo jeho jednotlivá ustanovení, jejichž zrušení je navrhováno, pozbudou platnosti před skončením řízení před Ústavním soudem, řízení se zastaví. V tomto případě byla všechna ustanovení, navržená ke zrušení, derogována před tím, než Ústavní soud ve věci rozhodl. Proto Ústavní soud zvolil postup podle § 67 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a řízení o návrhu skupiny Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky zastavil.“

Zastavení řízení bylo tedy v probíraném případě nezbytným a jediným možným postupem, tedy především ve vztahu k hlavnímu účastníku řízení. Nad rámec usnesení o zastavení řízení však Ústavní soud adresuje předkládajícímu krajskému soudu následující sdělení: „Ve vztahu k postavení Krajského soudu v Hradci Králové, jako vedlejšího účastníka v této věci, Ústavní soud, jako obiter dictum, dodává, že v řízení o návrhu nebylo možno pokračovat ani podle doktríny vymezené Ústavním soudem v nálezu Pl. ÚS 33/2000 (publikován pod č. 78/2001 Sb.). Podle právního názoru, vysloveného v uvedeném nálezu, ustanovení čl. 95 odst. 2 Ústavy ČR obsahuje implicitně povinnost Ústavního soudu poskytnout obecnému soudu svým rozhodnutím o ústavnosti či protíústavnosti zákona, jehož má být použito, pomoc, a to bez ohledu na to, zda byl zákon později změněn či zrušen. Pokud by totiž, po derogaci zákona, Ústavní soud odmítl ústavnost napadeného ustanovení posoudit, došlo by paradoxně k zablokování rozhodovací činnosti soudů opomenutím Ústavního soudu samého plnit svou základní povinnost podle čl. 95 odst. 2 Ústavy ČR (sbodně usnesení sp. zn. Pl. ÚS 3/99, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, sv. 21, str. 487).

Aplikace právního závěru nálezu sp. zn. Pl. ÚS 33/2000 musí brát zřetel na členství České republiky v Evropské unii s tím, že počínaje 1. květnem 2004 je každý orgán veřejné moci povinen aplikovat komunitární právo přednostně před českým právem tebdy, pokud je český zákon v rozporu s právem komunitárním (viz věc 6/64 Costa v. ENEL [1964] ECR 585 a konstantní judikatura Evropského soudního dvora). Ústavní soud nepřehlédl, že krajský soud ve svém návrhu argumentoval tím, že dnes již zrušené předpisy jsou v první řadě v rozporu s evropským právem, a teprve v druhé řadě s českým ústavním pořádkem. Z toho ovšem plyne, že pokud snad bude nutné, podle právního názoru krajského soudu, aplikovat v jeho věci dnes již zrušené zákony, musí si otázku souladu těchto předpisů s evropským právem vyřešit sám, bez součinnosti s Ústavním soudem, eventuálně pokud to bude nutné, za podmínek daných evropským právem, i pomocí předběžné otázky k Evropskému soudnímu dvoru (srov. k těmto podmínkám obecně Bobek, M., Komárek, J., Passer, J. M., Gillis, M., Předběžná otázka v komunitárním právu, Linde Praha 2005). Do posuzování těchto otázek ovšem Ústavnímu soudu zásadně nepřísluší zasahovat.“

Komentář: Ač tedy formulován jako „obiter“, poslední odstavec je nejdůležitější částí celého usnesení. Ústavní soud se v něm poprvé vyjadřuje k aplikaci komunitárního práva obecnými soudy. Jasně říká, že každý orgán veřejné moci je povinen přednostně aplikovat ko-

munitární právo. Dojde-li ke konfliktu mezi přímo účinným komunitárním právem a právem českým, přednost má právo komunitární. Tyto závěry nejsou z pohledu komunitárního práva žádnou novinkou – jedná se pouze o shrnutí zásadní judikatury Soudního dvora Evropských společenství. Co je však zásadní novinkou je bezvýhradné přijetí těchto závěrů ze strany Ústavního soudu a jasná formulace těchto principů směrem k obecným soudům a orgánům veřejné správy. Řečeno zkratkou, obecné soudy si mají otázky výkladu a platnosti komunitárního práva vyřešit samy a neobracet se s nimi na Ústavní soud.

Že se nejedná o postup z pohledu vnitrostátního práva natolik jasný, dokazuje judikatura Soudního dvora, především věc *Simmenthal*.¹ Principy přednosti a přímého účinku byly v judikatuře Soudního dvora pojaty jako jakési „decentralizované“ koncepty – každý soud či tribunál, od soudu prvního stupně až po soud nejvyšší/ústavní je povinen aplikovat komunitární právo v jeho úplnosti. Tato povinnost zahrnuje též možnost neaplikovat vnitrostátní úpravu jakékoliv právní síly, která je v rozporu s právem komunitárním. Teoreticky tedy, i kupříkladu okresní soud je povinen v případě rozporu mezi právem komunitárním a českou Ústavou aplikovat přednostně právo komunitární.² V případě přezkumu souladu určitých typů norem si lze však představit i model odlišný – centralizovaný. V podobném modelu by řešení konfliktů aplikační přednosti bylo svěřeno jednomu specializovanému orgánu. Ve středoevropské ústavní tradici je tento model používán v případech přezkumu ústavnosti, který je svěřen jednomu specializovanému orgánu – ústavnímu soudu.

Ke kolizi dochází v okamžiku, kdy se tyto dva typy přezkumu souladu střetnou a určité ustanovení vnitrostátního práva je v rozporu jednak s vnitrostátní ústavou, tak s právem komunitárním. Který typ přezkumu má pak přednost? Jinými slovy, jaká je první povinnost vnitrostátního soudu – předložit věc k posouzení vnitrostátnímu ústavnímu soudu anebo si nejprve samostatně vyřešit soulad s právem komunitárním? Stejná otázka vyvstala ve výše citovaném případě *Simmenthal*. Původní spor³ se týkal poplatků za zdravotní inspekce dovozeného hovězího masa. Tyto poplatky byly v původní věci 70/77 shledány jako opatření mající rovnocenný účinek k množstevnímu omezení a tudíž v rozporu s článkem 28 SES. V mezidobí, kdy byl případ projednán Soudním dvorem, však jiné italské soudy předložily otázku stejných poplatků italskému ústavnímu soudu, který je shledal protiústavní. V okamžiku, kdy se rozhodnutí ve věci 70/77 vrátilo předkládajícímu italskému soudci, byl tento podle italského práva povinen obrátit se s otázkou ústavnosti poplatků na ústavní soud. Vznikl tedy jakýsi konflikt v prioritě přezkumu – má za těchto okolností vnitrostátní soudce přezkoumat zákonnou úpravu na její soulad s komunitárním právem anebo se obrátit na ústavní soud s otázkou ústavnosti?

Nová předběžná otázka, se kterou se ten samý italský soudce obrátil na Soudní dvůr (věc 106/77), upřednostnila komunitární přezkum před přezkumem ústavnosti. Soudní dvůr konstatoval, že z principů přednosti a přímého účinku plyne povinnost vnitrostátního soudce přezkoumat přednostně soulad vnitrostátního práva s právem komunitárním. Vnitrostátní soudce tak není povinen ani čekat na posouzení otázek ústavnosti, ani je sám iniciovat.⁴

Vyloučení doktríny vymezené Ústavním soudem v nálezu Pl.ÚS 33/2000 (publikován pod 78/2001 Sb.) je pak již pouhým logickým důsledkem výše uvedené judikatury Soudního dvora. Nálezem Pl.ÚS 33/2000 Ústavní soud dovodil svoji pravomoc rozhodovat otázku ústavnosti zákonů i v případech, kdy v mezidobí došlo k derogaci zákona ve sbírce zákonů. Vyloučením této doktríny v případech, kdy došlo zároveň ke kolizi zákonné úpravy jak s právem komunitárním, tak s právem ústavním, však Ústavní soud staví přezkum souladu zákonů s komunitárním právem před přezkum ústavnosti. Jedná se o závěr logický a souladný s výše uvedenou věcí *Simmenthal* – jestliže má komunitární právo přednost před veškerým právem českým, pak v případě nesouladu zákonné úpravy s právem komunitárním dá obecný soud bez dalšího přednost úpravě komunitární přezkum ústavnosti zákonné úpravy se tak stává zbytečný. Jestliže je zákonná úprava v souladu s právem komunitárním, obecný soud je i po zjištění tohoto souladu oprávněn předložit daný předpis k posouzení Ústavnímu soudu s ohledem na jeho ústavnost. Oba výše zmiňované scénáře však již nedávají odpověď na problematickou otázku konfliktu mezi oběma typy přezkumu, tedy přezkumem ústavnosti a souladu s komunitárním právem platí stejná doktrína i v případě, kdy by byla úprava protiústavní, ale vyžadována komunitárním právem?

Jak již bylo zmíněno výše, přednost a přímý účinek jsou „decentralizovány“: každý vnitrostátní soud je povinen tyto principy ctít a aplikovat. Požadavek Ústavního soudu jde však dále: Nejen každý soud, ale „každý orgán veřejné moci povinen aplikovat komunitární právo přednostně před českým právem“. Ústavní soud lze jistě pochválit za jeho otevřenost a vstřícnost komunitárnímu právu. Otázkou však zůstává, nakolik jsou podobné požadavky reálně proveditelné a vhodné. I přes výslovné zmocnění ze strany Soudního dvora, orgány veřejné správy členských států se do samostatného posuzování souladu vnitrostátního práva s právem komunitárním a případně neaplikace vnitrostátního práva z důvodu jeho kolize s právem komunitárním příliš nepouštějí.⁵ Stejně tak vzniká otázka vhodnosti podobného postupu; je vhodné, aby kupříkladu každý úředník finančního úřadu samostatně zjišťoval soulad českého zákona o dani z přidané hodnoty se šestou směrnicí ES o dani z obratu, a na základě směrnice pak neaplikoval české předpisy či nerespektoval rozhodnutí českých soudů s poukazem na to, že jsou v rozporu s komunitárním právem?

¹ Věc 106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal SpA*. [1978] ECR 629.

² Srov. např. věc 11/70, *Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel* [1970] ECR 1125 či z novější judikatury např. věc C-285/98, *Tanja Kreil v Bundesrepublik Deutschland* [2000] ECR I-69.

³ Věc 70/77, *Simmenthal SpA v Amministrazione delle Finanze dello Stato* [1978] ECR 1453.

⁴ Věc 106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal SpA*. [1978] ECR 629, body 22 a 24.

⁵ Výjimkou mohou být vnitrostátní úřady ochrany veřejné soutěže, které však celkově, vzhledem k jejich privilegovanému postavení v rámci komunitárního práva, poněkud vybočují z vnímání „průměrných“ orgánů veřejné správy – srov. Věc C-198/01, *Conorzio Industrie Fiammiferi (CIF) v Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* [2003] ECR I-8055, bod 49.

V širších souvislostech je možné diskutovaný případ zlatých akcií a rozhodnutí Ústavního soudu vnímat jako variaci na známé téma role ústavních soudů v procesu evropské integrace a aplikaci komunitárního práva. Nikoliv překvapivě, ústavní soudy a tribunály členských států mají tendenci vnímat sebe sama jako cosi zvláštního; jako ducha vznášejícího se nad vodami ústavnosti a proto nedotčeného stoupou komunitárního práva. V teoretických rovinách nabírají tato východiska podobu tezí, že komunitární právo se týká obecných soudů a aplikace jednoduchého práva a nikoliv soudů ústavních, neboť ty jsou povolány k ochraně ústavnosti a přezkumu souladu „jednoduchého“ práva s právem ústavním. Tímto poněkud zkratkovitým vysvětlením bývá dovozováno, že ústavní soudy neaplikují komunitární právo a z toho důvodu nejsou také soudy ve smyslu článku 234 SES, respektive 35 SEU či 68 SES.⁶

Nezdá se však, že by ústavní soudy nových členských států přejímaly toto černobílé vidění vztahu ústavních soudů a komunitárního práva. Možnost předkládat předběžné otázky Soudnímu dvoru připustily mezi prvními ústavními soudy nových členských států polský Ústavní tribunál⁷ a vzápětí po něm, v rámci přezkumu slovenské implementace směrnice o rovném zacházení (antidiskriminační směrnice),⁸ i Ústavní soud Slovenskej republiky.⁹ Necháme-li stranou první vyjádření českého Ústavního soudu k této otázce, které budí spíše rozpaky,¹⁰ pak se český Ústavní soud o zodpovězení stejné otázky pokusil v nedávném plenárním nálezu týkající se cukerných kvót.¹¹

Nález ve věci cukerných kvót je prvním seriózním příspěvkem Ústavního soudu České republiky k debatě o působení komunitárního práva v Českém právním řádu a vymezení hracího pole mezi Ústavním soudem a Soudním dvorem Evropských společenství. K otázce předběžných otázek předkládaných Ústavním soudem ČR se soud vyjádřil v bodě VI. A-1 nálezu. Toto vyjádření však trpí vnitřním rozporem. Ústavní soud nejprve konstatuje různorodost řešení otázek předkládaných předběžných otázek ústavními soudy členských států. Tato nejednota (tedy přinejmenším v oblasti abstraktní kontroly ústavnosti) vede Ústavní soud k závěru, že není v rámci projednávaného případu vhodné (a ani nutné) zaujmout konečné stanovisko a věc si vyhrazuje k rozhodnutí v následující judikatuře: „*Ústavní soud si je vědom delikátnosti nalezení odpovědi na otázku, zda lze Ústavní soud považovat za soud podle čl. 234 Smlouvy ES, popřípadě v jakých typech řízení, a nezbavuje se do budoucna možnosti zaujmout k této otázce jednoznačnou odpověď, tj. předložit v jednotlivých typech řízení věc k posouzení ESD.*“

Kdyby Ústavní soud zastavil svoji argumentaci tímto konstatováním, pak by bylo možné dovodit, že si skutečně vyhradil odpověď na později. Logický rozpor však nastává další argumentací Ústavního soudu: „*Ústavní soud je však nyní toho názoru, že v daném případě by bylo možné na projednávanou věc vztáhnout jednu z výjimek zformulovaných v judikatuře ESD (viz případ 283/81, Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v. Mi-*

nistry of Health, [1982] ECR 3415, nedávno potvrzen v rozhodnutí ze dne 15. 9. 2005, C-495/03, Intermodal Transports BV v Staatssecretaris van Financiën) [...] V oblasti Společné zemědělské politiky a zvláště v oblasti stanovování produkčních kvót existuje natolik rozsáblá, konsistentní a dlouhodobě ustálená judikatura ESD, která bezpochyby umožňuje Ústavnímu soudu, aby právní úpravu klíče k rozdělení produkčních kvót zkoumal z hlediska domácího ústavního práva interpretovaného ve světle komunitárního práva, resp. ve světle jejího souladu s obecnými principy komunitárního práva, sám.“

Ač tedy Ústavní soud na jednu stranu tvrdí, že si odpoví na otázku, zda je soudem ve smyslu článku 234 SES vyhrazuje na později, implicity nám ve stejném rozhodnutí sděluje, že je soudem ve smyslu článku 234 SES a to nejenom soudem, který je oprávněn předkládat předběžné otázky Soudnímu dvoru, ale dokonce soudem posledního stupně ve smyslu třetího odstavce článku 234 SES, tedy soudem, kterým má povinnost předkládat předběžné otázky. Důvod pro tento závěr je jednoduchý: kdyby se Ústavní soud v daném případě nepovažoval za soud ve smyslu článku 234 (3) SES, tak proč by považoval za nutné dokázat, že se na něj nedopadá povinnost předložit předběžnou otázku a že otázka cukerných kvót spadá pod některou z výjimek povinnosti předložit předběžnou otázku, formulových Soudním dvorem v případě CILFIT? Řečeno ve zkratce: proč by se někdo, kdo tvrdí, že na něj nedopadá pravidlo, považoval za nutné se bavit o výjimkách z tohoto pravidla a dokázat, že ony výjimky splňuje?

Michal Bobek, Brno

⁶ Blíže k této otázce viz Bobek, M., Komárek, J., Passer, J. M., Gillis, M. Předběžná otázka v komunitárním právu. Praha: Linde 2005, s. 69–73 a literatura tam citovaná.

⁷ Rozhodnutí (Wyrok) Ústavního tribunálu ze dne 11. 5. 2005, sp. zn. K 18/04 (věc ústavnosti přístupové smlouvy), publikováno v polské sbírce zákonů jako Dz.U. 2005.86.744 ze dne 17. 5. 2005, přístupné na www.trybunal.gov.pl.

⁸ Srov. Nález pléna Ústavního soudu z 18. 10. 2005, č. j. Pl. ÚS 8/04-202, www.concourt.sk.

⁹ Srov. Usnesení ze dne 12. května 2005, č. j. Pl. ÚS 8/04-196, www.concourt.sk. Srov. též Mazák, J. Príspevok Ústavného súdu Slovenskej republiky pri uplatňovaní práv a plnení povinností na komunitárnej úrovni. EMP Jurisprudenc, 2005, č. 6, s. 11–14.

¹⁰ Srov. Nález ze dne 25. 1. 2006, sp. zn. II. ÚS 14/04, www.judikatura.cz. V tomto nálezu Ústavní soud bez jakékoliv podrobnější argumentace až axiomaticky konstatuje, že „*Ústavní soud se poté zabýval návrhem stěžovatele na předložení předběžné otázky a shledal, že není důvodný. Ústavní soud není v posuzovaném případě soudem poslední instance podle čl. 234 Smlouvy o založení Evropských společenství, neboť jeho úkolem není, aby poskytoval ochranu právům, nýbrž aby chránil ústavnost [čl. 83 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“)], a ústavní stížnost není opravným prostředkem proti rozhodnutím obecných soudů. Návrhem na položení předběžné otázky by se tudíž Ústavní soud mohl zabývat jen tehdy, pokud by se obecný soud, jehož rozhodnutí nebylo v posuzovaném případě možné napadnout opravnými prostředky, v souladu s čl. 234 Smlouvy o založení Evropských společenství, za použití čl. 35 odst. 1 a čl. 46 Smlouvy o Evropské unii, neobrátil na Soudní dvůr Evropských společenství s předběžnou otázkou výkladu zakladatelského dokumentu, jejíž položení některý účastník navrhoval.*“

¹¹ Nález pléna Ústavního soudu ČR z 8. 3. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 50/04, www.judikatura.cz (či též www.usoud.cz, sekce „Aktuality“).